

Prologas

*Daugelis laiko save geros valios žmonėmis, bet kas
gali rasti žmogų, kuriuo galėtum pasitikėti?
Teisus žmogus elgiasi dorai; laimingi jo vaikai, gavę tokį paveldą!
Kas gali sakyti: „Nuvaliau savo širdį. Esu švarus, be nuodėmės!“**

(PAT 20, 6–7 IR 9)

*Aš esu Dina, kuri mato, kaip rogės su žmogumi ritasi kūliais
nuo stataus skardžio.*

*Iš pradžių pamanau, kad aš pati priveržta tose rogėse.
Nes jaučiu dar niekada nepatirtą skausmą.*

---

* Čia ir toliau cituojama iš: Šventasis Raštas. Vertė A. Rubšys ir Č. Kavaliauskas.
Vilnius: Lietuvos Biblijos draugija, 1999.

*Pro stiklo skaidrumo tikrovę, bet anapus laiko ir erdvės seku
žmogaus rogėse veidą. Dar sekundė kita, ir jis atsitrenkia į apledė-
jusį akmenį.*

Arklys iš tikrųjų išsivadavo iš ienų, ir jo nenutraukė žemyn!

Kaip nesunkiai pavyko!

Turėtų būti vėlyvas ruduo. Vėlyvas kam?

Man reikia arklio.

Moteris stovėjo ant skardžio šaltoje ryto šviesoje. Saulės nebuvo. Aplink ją stūksojo kalnai, budrūs ir tamsūs. Skardis buvo toks status, kad slėpė nuo jos akių gamtovaizdį apačioje.

Anapus plataus sąsiaurio kilo dar statesnė kalnų siena, nebylus liudininkas.

Ji sekė kiekvieną rogių judesį. Kol galų gale jos sustojo ant pragarmės krašto palei storą beržo kamieną.

Jos pakrypo didžiojo krioklio pusėn. Apačioje buvo kaip siena stati atkalnė. Kažkur žemai šniokštė krioklys.

Moteris pažvelgė žemyn į gilią rogių šliūžę. Akmenys, sniego kauburiai, viržių kuokštai, nulaužti medeliai. Tarsi kas būtų didžiuliu oblumi perbraukęs ir nunešęs viską, kas kyšo viršum žemės.

Ji mūvėjo odinėmis kelnėmis ir vilkėjo ilgą ir įliemenuotą švarku. Jei ne plaukai, iš tolo ją būtų palaikęs vyru. Kaip moteris, ji buvo labai aukšta.

Dešinioji švarko rankovė suplyšusi. Skutai permirkę krauju. Iš žaizdos.

Kairėje rankoje ji tebelaikė sugniaužusi trumpą peiliuką, kokį samės moteris nešiojasi prie diržo.

Moteris pasuko galvą ton pusėn, iš kur sklido garsas. Arklio žvengimas. Tik tuomet ji atsikvošėjo. Paslėpė peilį švarko kišenėje.

Kiek padvejojusi ryžtingai žengė akmenuotu kelkraščiu. Rोगių link. Dabar jos mažiau besviro. Tarsi būtų nusprendusios pasigailėti žmogaus sudarkytu veidu.

Ji skubiai lipo skardžiu žemyn. Eidama kliudė palaidus akmenis. Tie sukėlė nedidelę griūtį, riedėjo pro roges ir garmėjo bedugnėn. Ji įbedė žvilgsnį į tolį. Tarsi žiūrėjo jiems pavymui, sekė akimis net ir tuomet, kai jų nebesimatė. Lyg būtų regėjusi juos visą tą laiką, kol tie prasmėdavo ūžiančio krioklio duburyje.

Akimirką ji stabtelėjo, o pro roges su negyvu kūnu lėkė ir lėkė akmenys. Bet tik akimirka. Ir vėl ėjo, kol ranka pagaliau pasiekė avikailį, po kuriuo gulėjo vyriškis, ir atvertė.

Pamatė tai, ko anksčiau būta gražaus vyro veido. Viena akis išmušta. Šviežias kraujas gausiai ir be paliovos liejosi per visą galvą. Per tas kelias sekundes, kol ji stovėjo šalia, vyro galva nusidažė raudonai. Baltas avikailis sugėrė kraują.

Ji pakėlė siaurą, ilgą plaštaką dailios formos rausvais nagais. Kilstelėjo vyriškio akies voką. Vieną, paskui kitą. Pridėjo ranką jam prie krūtinės. Ar dar plaka širdis? Čiupinėjo, bet nieko nesuprato.

Moters veidas buvo lyg apsnigtas laukas. Jokio judesio. Tik akys neramiai lakstė po primerktais vokais. Ji krauju susitėpė rankas ir čia pat nusišluostė į vyro krūtinę. Tuomet uždengė jo veidą avikailio krašteliu.

Rोगių briauna ji nušliaužė prie brankto. Ten greitai ištraukiojo virvagalius iš skylių. Juos kruopščiai sudėliojo ir kartu su peiliu susigrūdo švarko kišenėn. Išsitraukė porą nudilusių odos diržų ir pritaisė ten, kur anksčiau buvo įvertos virvės.

Vienu metu ji atsitiesė. Įsiklausė. Ant kelio žvengė arklys. Ji padelsė tarsi svarstydama, ar darbas baigtas. Tada tuo pačiu keliu, rogių viršumi, grįžo atgal. Nuo bedugnės krašto ją teskyrė sudarkytas žmogaus kūnas.

Storas beržas poškėjo nuo šalčio ir naštos, kai ėmė slėgti dar ir jos kūnas. Ji susirado kojoms atramą tarp apledėjusių akmenų ir visu svoriu užgulė roges. Apskaičiuotas spaudimas, tarsi tą patį judesį būtų dariusi prieš tai daug kartų.

Kai rogės jau nebelietė žemės, nuo vyro veido nuslydo kailis. Tada jis atmerkė likusią sveiką akį ir pažiūrėjo tiesiai į moterį. Nebyliai. Bejėgiškas, įtarus žvilgsnis.

Ji krūptelėjo. Moters veidu perbėgo kažki koks neaiškus jaudulys.

Paskui viskas virto judėjimu ir oru. Tai įvyko greitai. Kalnuose dar ilgai skardėjo viskam pasibaigus.

Moters veidas buvo tuščias. Gamtovaizdis vėl tapo savimi. Viskas kuo puikiausiai.

Aš esu Dina, kuri jaučiasi traukiama žemyn, kai vyriškis pasiekia putojančią gelmę. Tuomet jis atsisveikina su šiuo pasauliu. Aš nespėju sugauti paskutinės akimirkos, kuri man parodytų bent kraštelį to, ko visi bijo. Kai išnyksta laikas.

Kas aš esu? Kur yra laikas, vieta ir erdvė? Nejaugi amžinai esu tam pasmerkta?

Ji atsitiesė ir ėmė tvirtai kopti šlaitu. Lipti aukštyn atrodė kur kas sunkiau nei žemyn. Du šimtus metrų apledėjusia žeme.

Kai žvilgsniu galėjo pasiekti veržlią rudeninę upę, ji atsisuko ir įsižiūrėjo. Prieš dundėdama žemyn upė darė vingį. Putojantys vandenys. Ir nieko daugiau.

Ji kopė toliau. Greitai. DUSDAMA. Buvo aišku, kad jai gelia sužeistą ranką. Porą kartų ji vos neprarado pusiausvyros ir nenuslydo paskui roges.

Ji rankomis stvarstėsi už krūmokšnių, šakų, akmenų. Kiekvieną kartą stengėsi tvirtai įsikibti viena ranka, kol kitą pakeldavo aukštyn. Stipriais, vikriais mostais.

Įsikabindama į kelkraščio akmenį, ji pažvelgė aukštyn. Sutiko didelių žvilgančių arklio akių žvilgsnį. Arklys nebežvengė. Tik stovėjo ir žiūrėjo į ją.

Jie sustingo vienas prieš kitą ilsėdamiesi. Staiga arklys išsišiepė ir nervingai peštelėjo porą žolės kuokštų pakelėje. Jos veidą iškreipė grimasa, kai abiem rankomis pabandė užsiropšti ant kelio.

Arklys nuleido virš jos savo didelę galvą. Ienos styrojo į šalis. Bepراسمیškas ornamentas.

Galiausiai ji sugriebė kamanas. Šiurkščiai, beveik brutaliai pasikėlė prie besimuistančio arklio galvos.

Toji moteris buvo aštuoniolikos metų. Akmens senumo akimis.

Ienų brūžavimas į žvyrą buvo kažkoks tolimas garsas.

Arklys trempė sušalusią žolę į žemę.

Ji nusivilko švarką, praskleidė megztinį ir atsismaukė marškinių rankovę. Žaizda atrodė durtinė. Gal ji susižeidė grumdamsi su vyru rogėse?

Ji ūmai pasilenkė ir plikom rankom ėmė gremžti sušalusį žvyrkelį. Pavyko atplėšti smėlio, ledo, sudžiūvusios žolės. Visa tai su nepaprasta jėga ji ėmė trinti į žaizdą. Veidas pavirto skausmo grimasa. Burna prasivėrė ir išsiveržė duslus gargesys.

Ji pakartojo judesius. Pakartojo gargimą lygiais laiko tarpniais. Kaip ritualą. Ranka gremžė. Kasė žvyrą ir smėlį. Sėmė. Trynė į žaizdą. Vis iš naujo. Paskui ji nusiplėšė vilnonį megztinį bei palaidinę ir ėmė maigyti ant kelio. Tąsė ir plėšė rankoves. Maigė ir maigė.

Rankos kraujavo. Ji nesišluostė jų. Stovėjo plonu nėrinių apatiniu rudeninio dangaus fone. Bet neatrodė, kad jaustų šaltį. Ji neskubėdama apsirengė. Apžiūrėjo žaizdą pro skylę drabužiuose. Išlygino rankovės skutus. Išsiviepė iš skausmo, kai pabandė ištiesti ranką ir pažiūrėti, ar gali ją valdyti.

Jos skrybėlė liko pakeleš griovy. Ruda, siaurais kraštais, su žaliomis plunksnomis. Ji metė skubų žvilgsnį į skrybėlę ir patraukė siaurės kryptimi prastu rogių keliu. Per blyšką sidabrišką šviesą.

Arklys kinknojo iš paskos, vilkdamas ienas. Greitai ją pasivijo. Palenkė snukį jai per petį ir peštelėjo plaukus.

Tada ji sustojo ir atsigrėžė. Rankos mostu parklupdė jį ant priekinių kojų nelyginant kupranugarį. Ir apžergė plačią juodą nugarą.

Arklio kanopų kaušėjimas. Ienų skundas žvyruui. Ramus arklio alsavimas. Vėjas. Kuris nežinojo. Nematė.

§

Buvo pats vidurdienis. Nusileidę stačiu keliu iš kalnų, arklys ir moteris pasiekė didelį dvarą su plačia linguojančių šermukšnių alėja, kuri vedė nuo baltai dažytos didžiosios trobos lig raudonų sandėlių prie jūros. Po du iš abiejų pusių iki pat akmenimis grįstos krantinės.

Medžiai buvo pliki, nusagstyti raudonom it kraujas uogom. Laukai pageltę, su ledo ir sniego lopais. Dangus buvo jau prašvitetęs. Bet saulės vis dar nesimatė.

Žmogus, vardu Tomas, išėjo iš arklidės, kai arklys ir moteris įžengė į kiemą. Sustojo kaip įbestas, išvydęs palaidas ienas ir moterį sutaršytais plaukais, kruvinais drabužiais.

Nežiūrėdama į jį, palengva nuslydo nuo arklio. Tada žingsnis po žingsnio nusvirduliavo plačiais laiptais į didžiąją trobą. Atvėrė vieną laukųjų durų pusę. Atsišliejo, ir ją nutvieskė saulė. Ji greit nusigrėžė. Lyg išsigandusi savo pačios šešėlio.

Tomas atbėgo jai iš paskos. Ją gaubė šviesa, nuo namo pusės – šiltai geltona. Nuo lauko – šalta, su melsvais kalnų šešėliais. Ji nebeturėjo veido.

Kilo didelis sąmyšis. Subėgo moterys ir vyrai. Samdiniai.

Iš kambario su lazdele atšlubčiojo motušė Karena. Monoklis nuo akies nupuolė ant siuvinėtos kaklajuostės. Blyksintis akinių stiklelis, kuris iš paskutiniųjų stengėsi viską paversti juokais.

Senutė sunkiai girgždeno prabangiu koridorium. Jos žvilgsnis buvo romus, visažinis. Ar ji ką nors numano?

Visi susispietė aplink moterį prie lauko durų. Viena tarnaitė palietė sužeistą ranką ir norėjo padėti nusivilkt suplėšytą švarką. Bet ji buvo nustumta į šalį.

Tuomet pratrūko balsai. Kalbėjo vieni per kitus. Klausimų kruša apipylė moterį be veido.

Bet ji nepraverė burnos. Nieko nematė. Neturėjo akių. Tik suspaudė arklininkui ranką taip stipriai, kad šis net aiktelėjo. Tuomet nusverdėjo prie to, kuris buvo vardu Andersas. Šviesiaplaukis stambaus smakro vyras. Vienas iš dvaro augintinių. Jį taip pat ji sugriebė už rankos ir nusivedė abu su savim. Netarusi nė žodžio.

Buvo pabalnoti du arkliai, stovintys arklidėje. Trečiasis neturėjo balno. Stovėjo suplukęs ir išvargęs po nusileidimo iš kalnų. Jis buvo iškinkytas iš ienų, nušluostytas ir pagirdytas.

Didelė arklio galva ilgam paniro į vandens kibirą. Žmonės turėjo palaukti. Arklys gėrė dideliais gurkšniais. Tarpais papurtydavo karčius ir akimis vedžiojo nuo vieno veido prie kito.

Moteris nenorėjo persirengti arba duoti aprišti žaizdą. Tik užšoko ant arklio. Tomas padavė jai milinį pal tą. Ji užsivilko. Dar nebuvo pratarusi nė pusės žodžio.

Ji lydėjo juos iki tos vietos, kur nučiuožė rogės. Šliūžė negalėjo suklaidinti. Nusiaubtas šlaitas, nulaužti berželiai, išrauti krūmokšniai. Visi žinojo, kas buvo ten, kur baigėsi skardis. Tarpeklis. Krioklys. Bedugnė. Gelmė. Rogės.

Jie pasikvietė daugiau žmonių ir putojančio vandens sraute ieškojo skenduolio, bet nieko daugiau nerado, kaip tik rogių nuolaužas ir nudilusius ienų diržus.

Moteris tylėjo.

*Viešpaties Akys Apsaugo Tiesą,
Bet Paneigia Apgaviko Žodžius.*

(PAT 22, 12)

Dina turėjo nuvežti savo vyrą Jakobą, kuriam į pėdą įsimetė gangrena, per kalnus pas daktarą. Buvo lapkritis. Tik jai vienai pakludavo pašėlęs jaunas arkliokas, kuris buvo visų eikliausias. O vežti reikėjo nedelsiant. Prastu apledėjusiu keliu.

Jakobo koja jau smirdėjo. Kvapas seniai tvyrojo visuose kambariuose. Virėja užuodė jį net kamaroje. Kiekvienoje kertėje tūnojo slogulys. Baimė.

Reinsnese niekas nė puse lūpų neprasitarė apie Jakobo kojos kvapą, kol šis buvo namie. Ir neminėjo Juodžiui grįžus palaidomis ienomis.

Bet šiaip žmonės kalbėjo. Nepatikliai, baisėdamiesi. Stranstedo pirkiose ir sąsiaurio pakrantėse. Pastoriaus namuose. Tylomis, paslapčia.

Kalbėjo apie Diną, jaunąją Reinsneso šeimininkę, vienturtę lensmano Holmo dukterį. Ji buvusi kaip padauža berniūkštis. Nepasikeitė ir po vestuvių. Dabar ją ištikęs nepavydėtinas likimas.

Jie pasakojo tą patį per tą patį. Ji važiavusi taip, kad iš po pavazų net žiezirbos lėkusios. Tarsi kokia ragana. Vis tiek Jakobas

Grenelvas nepasiekęs daktaro. Dabar ir gyvo nebėr. Mielasis, dosnysis Jakobas, kuris prašomas nė karto neatsisakė padėti. Motušės Karenos sūnus, kuris atėjo į Reinsnesą dar visai jaunas.

Mirtis! Niekam netilpo galvoje, kaip galėjo atsitikti tokia baisi nelaimė. Būna, kad žmonės apvirsta su laivais ar dingsta be žinios jūroje. Bet šičia buvo šėtono darbas. Iš pradžių į kaulo lūžį įsimes-ti gangrenai. Paskui gauti galą rogėse, kurios nugarma į krioklį!

Dina prarado amą, o motušė Karena raudojo. Jakobo pirmosios santuokos sūnus betėvis klaidžiojo po Kopenhagą, o Juodis negalėjo žiūrėti į roges.

Į dvarą atvyko valdžia išsiklausinėti, kaip viskas vyko iki mirties. Mat viskas turėjo būti įvardyta, nieko nenuslėpta.

Dinos tėvas, lensmanas, atsivežė du liudininkus ir protokolą. Jis pabrėžė dalyvaujantis kaip valdžios atstovas, o ne kaip tėvas.

Motušė Karena nematė jokio skirtumo. Bet šito ji nepasakė.

Niekam nepasisekė nuvilioti Dinos nuo aukšto. Kadangi ji buvo pakankamai didelė ir tvirta, visi bijojo, kad ji ims priešintis ir sukels nereikalingą triukšmą. Dėl to jie nebandė jos nulaipinti jėga. Pati valdžia nusprendė pakilti į didįjį kambarį.

Buvo pastatyta papildomų kėdžių. O lovos baldakimo užuolaida kruopščiai išdulkinta. Tai buvo auksaspalvis sunkus audeklas su storomis raudonų gėlių pynėmis. Pirktas Hamburge. Pasiūtas Dinos ir Jakobo vestuvėms.

Olinė ir motušė Karena pabandė bent kiek atgaivinti jaunąją šeimninę, kad šioji neatrodytų visai apleista. Olinė išvirė savo žolelių arbatos su riebia grietinėle ir daug cukraus. Tai buvo jos vaistai nuo visko: pradedant skorbutu ir baigiant nevaisingumu. Motušė Karena prisidėjo pamaloninimais, plaukų šukavimu ir atsargiu rūpesčiu.

Tarnaitės darė ko prašomos, išgąstingai dirščiodamos į šalis.

Žodžiai įstrigo gale gerklės. Dina išsižiodavo ir bandydavo juos išstarti. Bet garsas priklausė kitai būčiai. Valdžia išmėgino visus įmanomus būdus.

Lensmanas pradėjo žemu neutraliu balsu, žiūrėdamas į Dinos pilkšvas akis. Lygiai taip pat jis būtų galėjęs žiūrėti per stiklinę su vandeniu.

Liudininkai irgi išbandė jėgas. Ir sėdomis, ir stačiomis. Ir užuojautos kupiniais, ir valdingais balsais.

Galiausiai Dina susiėmė už galvos, spausdama juodus neklusnius plaukus. Ji inkštė kaip primuštas šunelis.

Valdžia susigėdo ir pasišalino į kambarius apačioje. Pasitarti ir priėti vieningą išvadą. Dėl to, kaip viskas turėjo atrodyti įvykio vietoje. Ir dėl jaunosios moters elgesio.

Jie nutarė, kad tai didelė tragedija kaimui ir visai parapijai. Kad Dina Grenelv iš sielvarto pametė galvą. Kad ji ne visos nuovokos ir nuo šoko prarado amą.

Jie nusprendė, kad ji važiavo kiek tik diržai ir važiuoklė išnešė, gabendama vyrą pas daktarą. Kad ji per greitai užlėkė posūkyje ties tiltu arba tas laukinis arklys pasinešė nuo skardžio ir kad ienų dirželiai buvo nudilę.

Visa tai buvo kruopščiai užprotokuluota.

§

Kūną jie rado ne iš karto. Žmonės kalbėjo, kad jį nunešę į jūrą. Bet patys nesuprato kaip. Nes buvo beveik mylia kelio seklija ir nepraplaukiama upės vaga. Kiekvienas akmuo būtų sustabdęs negyvą kūną, kuris nedėjo jokių pastangų, kad pasiektų jūrą.

Motušė Karena labai nuliūdo, kai jie pamažu liovėsi ieškoję.

Po mėnesio į dvarą atėjo elgeta ir tvirtino matęs lavoną Vesle-kulpe. Mažame tvenkinėlyje ar duburyje kiek žemiau nuo krioklio daubos. Susirietęs už akmens gulėjo Jakobas. Sustingęs į kaulą. Išpurtes ir subjaurotas, pasak jo.

Pasirodė, kad senis buvo teisus.

Matyt, vanduo nuslūgo, kai pasibaigė rudeniniai lietūs. Ir vieną giedrą dieną gruodžio pradžioje Jakobo Grenelvo nelaimingas kūnas iškilo į paviršių. Tiesiog senojo elgetos, kuris buvo beeinąs per kalnus į kitą dvarą, akyse.

Nuo to laiko žmonės ėmė kalbėti, kad senis – aiškiaregys. Ir kad visuomet toks būdavęs. Tad senatvėje jis nepatyrė vargo. Nes niekas nenorėjo kivirčytis su aiškiaregiu. Tegu ir elgeta.

§

Dina sėdėjo salėje, didžiausiame antrojo aukšto kambaryje. Už nuleistų užuolaidų. Iš pradžių ji net neidavo į arklidę pas savo arklį.

Jie davė jai ramybę.

Motušė Karena liovėsi verkusi, nes paprasčiausiai nebeturėjo tam laiko. Jai reikėjo perimti visus darbus, kuriuos apleido jos jūrininkai. Abu buvo mirę, kiekvienas savaip.

Dina sėdėdavo prie riešutmedžio stalo, įbedusi akis į vieną tašką. Niekas nežinojo, ką ji dar veidavo. Nes ji neturėjo patikėtinių.

Natas, kurios anksčiau krūvelėmis kūpsodavo aplink lovą, ji buvo sugrūdusi į drabužinę. Ilgos suknelės šiurendavo lapus, kai ji praverdavo duris ir patraukdavo skersvėjis.

Šešėliai salėje buvo tamsūs. Pačiam tolimiausiam kampe dulėjo violončelė. Niekas jos nelietė nuo tos dienos, kai Jakobą išnešė iš namų ir paguldė į roges.

Masyvi lova su baldakimu ir prabangia užuolaida užėmė nemažą kambario dalį. Ji buvo tokia aukšta, kad, atsigulęs ant pagalvių, pro langus galėjai apžvelgti sąsiaurį. Arba žiūrėti į save dideliame juodais lakuotais rėmais veidrodyje, kurį galima pakreipti kaip nori.

Didelė apvalaina krosnis spragsėjo dieną naktį. Už trijų dalių siuvinėtos širmos, vaizduojančios gražuolės Ledos ir gulbės erotiškas glamones. Sparnai, rankos. Ir Ledos ilgi šviesūs plaukai, nekaltai išdrikę viršum gėdos.

Tarnaitė Tėja atnešdavo malkų keturis kartus per dieną. Vis tiek vos užtekdavo iki ryto.

Niekas nežinojo, kada Dina miega ir ar išvis miega. Dieną naktį ji vaikščiodavo kelioniniais batais su geležimi pakaltais kulnimis. Nuo vienos sienos iki kitos. Ir visiems namams neduodavo užmigti.

Tėja pasakojo, kad didelė juoda šeimos Biblija, kurią Dinai paliko jos motina, visuomet guli atversta.

Retkarčiais jaunoji moteris tyliai nusijuokdavo. Nebuvo tai malonus juokas. Tėja dorai nežinojo, ar ji juokiasi iš Šventojo Rašto, ar šiaip ką prisiminusi...

Kartais ji įniršusi su trenksmu užvoždavo šilko plonumo lapus ir sviesdavo knygą šalin tarsi kokį skerdienos gabalą.

§

Jakobą žemė priglaudė tik praėjus septynioms paroms nuo dienos, kai jį surado. Gruodžio viduryje. Tiek visko reikėjo sutvarkyti. Tiek išsiuntinėti kvieslių. Į laidotuves turėjo būti pakviesti giminės, draugai ir įžymūs asmenys. Be to, gerokai šalo, tad subjauro-

tas ir vandens prisisiurbęs kūnas kol kas galėjo pabūti daržinėje. Užtat kasdami duobę vyrai turėjo darbuotis ir kūjais, ir kirtikliais.

Pro plyšius į vidų brovėsi mėnuo ir savo plyna akimi stebėjo Jakobo likimą. Neskyrė gyvo nuo mirusiojo. Pabarstė daržinės aslą baltu sidabru. O žemai, abiejose šalinės pusėse, gulėjo šienas, kuris buvo šiluma ir pašaras, kvepianti vasara ir gaivumas.

Anksti rytą jie išsirengė į laidotuves. Valtys buvo paruoštos. Namus dievobaiminga nejauta gaubė tyla. Tokiu metų laiku niekas nesitikėjo dienos šviesos. Bet švietė mėnuo.

Dina atsirėmė į palangę, lyg tai būtų suteikę jėgų, kai jos įėjo norėdamos jai padėti apsivilkti juodais drabužiais, pasiūtais laidotuvėms. Ji nepanoro jų net matuotis.

Atrodė, kad šitaip stovėdama ji bando pasitikrinti kiekvieną raumenėlį, surikiuoti visas mintis. Nekrustelėdama ji stingsojo priešais rimtas apsiverkusias moteris.

Tačiau jos nepasidavė iš karto. Ji turėjo būti perrengta. Privalėjo dalyvauti laidotuvių procesijoje. Kitaip nė būti negalėjo. Bet joms teko pakeisti savo nuomonę. Kimiu gerkliniu žvėries balsu ji visoms davė suprasti, kad nepasiruošusi atlikti našlės vaidmens laidotuvėse. Bent jau ne tądien.

Pakraupusios moterys išėjo iš kambario. Viena po kitos. Senoji paskutinė. Ji atsiprašė ir viską užglostė. Atsiprašė tetų, žmonių ir, žinoma, Dinos tėvo, lensmano.

Jį buvo sunkiausia perkalbėti. Nepasibeldęs jis kriokdamas įsiveržė į salę pas Diną. Purtė ją ir įsakinėjo, su tėviška savikliova pliaukšėjo jai delnu per skruostus, o žodžiai zvimbė kaip užerzintos bitės.

Senoji turėjo įsikišti. O tie, kas stovėjo šalia, nudūrė akis.

Dina vėl užriaumoją žvėries balsu. Skeryčiodama rankomis ir raudamasi nuo galvos plaukus. Oras buvo pritvinkęs kažko jiems

nesuvokiamo. Beprotybės ir jėgos aureolė gaubė jauną pusnuogę moterį išsidraikiusiais plaukais ir paklaikusiom akim.

Jos riksmas lensmanui priminė įvykį, kuris nedilo jam iš atminties. Kuris persekiojo jį diena po dienos. Įsiverždavo į sapnus ir kasdienius reikalus. Įvykis, kuris dar ir dabar, po trylikos metų, versdavo jį nerimastingai bastytis po dvarą. Ieškoti ko nors, kam galėtų išlieti visas mintis ir jausmus.

Žmonės, stebėję iš šalies, manė, kad Dina turi griežtą tėvą. Bet, kita vertus, kurgi matyta, kad tokia jauna moteris priešgyniautų ir nesieltų taip, kaip iš jos reikalaujama.

Ji juos pribagė. Buvo nuspręsta, kad ji per daug ligota vykti į vyro laidotuves. Motušė Karena garsiai ir aiškiai kartojo kiekvienam sutiktajam: „Dina Grenelv taip serga ir tokia prislėgta, kad vos pastovi ant kojų. Ji tik verkia. O visų baisiausia tai, kad ji prarado amą.“

Iš pradžių pasklido žmonių, lipančių į valtį, prislopinti balsai. Paskui pasigirdo medžio brūžavimas į geležį, kai karstas buvo dedamas į femberingą* tarp kadagio šakų ir raudančių juodai apsitaisiusių moterų. Tada visi garsai sustingo virš vandens lyg plonas ledukas palei krantą. Ir išnyko tarp jūros bei kalnų. Paskui į dvarą atslinko tylą, tarsi ji ir būtų tikroji laidotuvių procesija. Namai sulaikė kvėpavimą. Tik tarpais tarp sijų pasigirdavo tylus atodūsis. Gailus, liūdnas urzgėjimas, atiduodantis Jakobui paskutinę pagarbą.

Rausvi vaškinio popieriaus gvazdikai virpėjo, blaškėsi tarp eglišakių ir kadagių, silpno vėjelio plukdomi sąsiauriu. Su tokiu kroviniu niekur nepaskubėsi. Mirtis ir jos negyvas apipavidalini-

---

* Valtį su burėmis ir keliom porom irklų. (*Vert. past.*)

mas reikalavo laiko. Šiandien traukė ne Juodis. Ir ne Dina vadovavo kelionei. Karstas buvo sunkus. Tie, kurie nešė, pajautė svorį. Su tokia našta į bažnyčią tai buvo vienintelis kelias.

Dabar šešios poros irklų girgždėjo tarp irklatrinkių. Burės mieguistai plakėsi aplink stiebą ir nenorėjo išsiskleisti. Saulės nebuvo. Dangus apsitraukė pilkšvais debesimis. Pamažu viskas drėgname ore nuščiuvo.

Valtys plaukė viena paskui kitą. Triumfo procesija Jakobo Grenelvo garbei. Stiebai su irklais siekė dangaus ir jūros. Vainikų kaspiniai neramiai plaukėsi. Jie neturėjo laiko puikuotis.

Motušė Karna panėšėjo į pageltusią drobulę. Tiesa, su nėriinių apvadėliais.

Tarnaitės buvo lyg šlapios vilnos kamuolėliai vėjyje.

Vyrai irklavo sukaitę, net barzdos ir ūsai garavo. Dirbo ritmingai.

Reinsnese viskas buvo paruošta. Gatavai sutepti sumuštiniai gulėjo dideliuose dubenyse. Pyragai buvo sukrauti į kubilus ant rūsio grindų ir į lentynas didžiuliam priestate ir užkloti. Taurės ir puodeliai tvarkingai stovėjo po baltais lininiais rankšluosčiais su Ingeborgos Grenelv ir Dinos Grenelv monogramomis. Ant stalų ir kamaroje. Tą dieną buvo tiesiog būtina panaudoti abiejų Jakobo žmonių lininį kraitį. Taurės, Olinei griežtai prižiūrint, buvo taip išblizgintos, kad net švytėjo.

Po pakasynų paprastai būdavo laukiama daug žmonių.

§

Dina kūreno krosnį kaip pašėlusį, nors langai net nebuvo apšarmoję. Veidas, pilkas rytą, pamažu ėmė atgauti spalvą.

Kaip užsukta ji vaikščiojo po kambarį lengvai šypsodamasi. Kai sieninis laikrodis ėmė mušti valandas, ji kilstelėjo galvą lyg žvėris, išgirdęs priešą.

Kaip galėdamas tyliau Tomas sudėjo malkų glėbį į kaltinės geležies dėžę. Tuomet nusivožė nuo galvos kepurę ir sumišęs gniaužė tvirtuose delnuose. Susidrovėjęs be galo, nes buvo salėje, kambaryje, kur stovi lova su baldakimu, violončelė ir kur miega Dina.

– Motušė Karena paliko mane prižiūrėti namų, kol tarnai ir visi kiti lydės Jakobą paskutinėn kelionėn, – išlemeno jis vargais negalais. – Ir man liepė padėti Dinai. Jeigu tamstai ko prireiktų, – pridūrė jis.

Kad lensmanas ir motušė Karena tarėsi ir nusprendė, jog geriausia bus, jeigu šalia Dinos bus stiprus vyras, kuris galėtų jai sutrukdyti, jei ji bandytų sau ką nors pasidaryti, kai visi bus išvykę, jis nepasakė, nors ir buvo girdėjęs.

Ji net neatsisuko, stovėjo kaip stovėjusi prie lango nugara į jį.

Mėnuo buvo tarsi blyškus mažas vaiduoklis. Išsigimęs dienos gemalas veltui bandė skverbtis į šiaurę ir vakarus. Langų stiklai liko tokie pat tamsūs.

Vaikinas užsidėjo kepurę ir išėjo. Suprato, kad nepageidaujamas.

Bet kai laidotuvių procesija nutolo sąsiauriu, Tomas vėl užlipo į salę. Su ropine šviežio vandens. Gal ji pageidautų? Kadangi ji nepadėjo ir jokių ženklų neparodė jį matanti, jis pastatė ropinę ant stalo palei duris ir pasisuko eiti.

– Tamstai nereikia mano pagalbos laidotuvių dieną? – ištarė jis tyliai.

Tada ji tarsi pabudo. Skubiai priėjo prie jo. Sustojo visai arti. Aukštesnė puse galvos.

Ji pakėlė ranką ir pirštais perbraukė jam per veidą. Kaip neregys, kuris bando matyti pirštais.

Jam rodės, kad tuoj tuoj užtrokš. Nes pamiršo kvėpuoti. Ši-taip arti! Jis ne iš karto suprato, ko ji nori. Stovėjo greta jo ir sklei-dė savo kvapas. Smiliumi vedžiodama jo veido linijas.

Pamažu jis išraudo. Ir nebeturėjo jėgų pažvelgti į ją. Jis žinojo, kad jos žvilgsnis laukia. Staiga jis išsidrąsino ir pažvelgė jai į akis.

Ji linktelėjo ir klausiamai pažiūrėjo į jį.

Jis taip pat linktelėjo. Tik tam, kad linktelėtų. Ir jau norėjo sprukti pro duris.

Tuomet ji nusišypsojo ir priėjo dar arčiau. Kaire ranka atsagstė jo palaikę liemenę.

Jis ataturstas žengė du žingsnius krosnies link. Ir neišmanė, kaip jam pralindus pro ją, kad neužtrokštų, nesudegtų ar neiš-nyktų nuo žemės paviršiaus.

Ji stovėjo sustingusi ir uodė sklindantį nuo jo arklidės kvapą. Jos šnervės buvo visur. Jos virpėjo!

Tuomet jis dar kartą linktelėjo. Visai nusiminęs.

Tai buvo nepakenčiama. Laikas sustojo! Ūmiu judesiu jis pasi-lenkė, pravėrė krosnies dureles ir įmetė į liepsnas pliauską. Paskui dar pridėjo tris šnypščiančius, pusiau šlapius beržinius pagalius. Atsitiesti ir vėl sutikti jos akių žvilgsnį buvo didelis vyriškumo išbandymas.

Staiga jis pajuto jos lūpas. Jos rankos buvo it liaunos blindės šakos, pilnos pavasario syvų. Kvapas toks aitrus, kad jis turėjo užsimerkti.

Apie tai jis nebūtų galėjęs ir pagalvoti. Net savo lakiausiose fantazijose, gulėdamas po nušiurusia vatine antklode bernų ka-maraitėje. O dabar tik stovėjo pasiduodamas jos valiai!

Jos siuvinėto chalato spalvos, gelsvos sienos su pinkliais raštais, lubos plačiomis sijomis, kraujo spalvos užuolaidos – viskas susi-liejo akyse. Viena medžiaga pynėsi su kita. Galūnės su galūnėmis. Judesiai, baldai, oras, oda.